

Zelfdeterminatietheorie in de praktijk

In een pedagogisch tactvolle leeromgeving stemt de leraar diens handelen en aanbod af op de psychologische basisbehoeften (relatie, competentie en autonomie) van leerlingen. De leraar hanteert een basisbehoeften-ondersteunende leerstijl. Wat doet of laat de leraar dan?

Relatie

De leraar:

- › schaft buitensluiten, ontkoppelingen en uitval af door goede afgestemde pedagogische relaties en door zich altijd te richten op verbondenheid en verantwoordelijkheid
- › neemt de leerlingen serieus
- › erkent de gevoelens van kinderen
- › neemt het perspectief van de leerlingen mee in het handelen en het onderwijsaanbod
- › kan actief en empathisch luisteren en neemt hier ook de tijd voor
- › heeft een open houding (open geest, open hart, open wil, zie theorie U)
- › is rechtvaardig
- › profileert zich als authentiek persoon met eigen interesses, voorkeuren en karakter
- › durft zich open en kwetsbaar op te stellen
- › biedt leerlingen onvoorwaardelijke steun en acceptatie
- › is beschikbaar (maar niet voor alles nodig)
- › gebruikt humor
- › is beschikbaar voor leerlingen en collega's (maar niet voor alles nodig)
- › kan een veilige, harmonieuze (werk)sfeer creëren

- › is vriendelijk, eerlijk en betrouwbaar (houdt zich aan afspraken)
- › is flexibel
- › stelt grenzen
- › geeft vertrouwen
- › is oprecht geïnteresseerd
- › bemoedigt, bevestigt en waardeert waar het kan
- › is een rolmodel voor leerlingen
- › benadert anderen en zichzelf positief
- › richt zich op welbevinden en betrokkenheid van leerlingen
- › luistert meer dan die zij praat (probeert leerlingen nog beter te verstaan en te begrijpen)

Autonomie

De leraar:

- › geeft kinderen de vrijheid en het vertrouwen waar ze ook de verantwoordelijkheid voor kunnen dragen
- › heeft een vanzelfsprekend vertrouwen in de capaciteiten en groei van de leerlingen
- › durft op basis van dit vertrouwen kinderen los te laten, waardoor leerlingen de ruimte krijgen voor zelfbepaling en eigen verantwoordelijkheid

- › geeft tips zonder oplossingen te geven voor problemen
- › biedt zowel richting als ruimte
- › hanteert voornamelijk niet-directief taalgebruik
- › daagt leerlingen uit zichzelf als kritisch en verantwoordelijk te zien en als eigenaar van hun ontwikkeling
- › stelt vragen over wat leerlingen willen doen en wat zij daarvoor nodig denken te hebben
- › erkent de behoefte van leerlingen aan eigen initiatief en verantwoordelijkheid en ontwerpt onderwijs dat daarbij past
- › oefent geen dwang uit
- › biedt leerlingen de ruimte om zelf te bepalen, onafhankelijk van controle van derden
- › maakt leerlingen fullpartner in het leerproces
- › biedt van keuzes aan en stimuleert zelfinitiatief
- › helpt niet ongevraagd
- › is flexibel en geeft instructie en materiaal dat op dát moment bij de leerling past
- › biedt een kader (ruimte, tijd, criteria)
- › stelt zich coachend op en reageert adequaat op hulpvragen overeenkomstig uiteenlopende niveaus van zelfstandigheid
- › biedt optimaal uitdagende taken aan
- › biedt structuur aan in de betekenis van voorspelbaarheid, aanmoediging, ondersteuning en 'er zijn' voor de leerling
- › creëert houvast door duidelijke en consistente regels voor de orde en processen en door het formuleren van duidelijke verwachtingen
- › stimuleert samenwerken en interactief leren
- › daagt leerlingen uit om te reflecteren op zichzelf en op het werkproces
- › erkent diversiteit, differentieert waar nodig en spreekt leerlingen aan op hun eigen niveau
- › geeft de leerlingen tijd om op een eigen manier te werken
- › eert kinderen dat leren leuk is
- › biedt leerlingen de kans om te laten zien wat ze kunnen en willen
- › geeft de leerlingen gelegenheid om eerst zelf na te denken en oplossingen te bedenken
- › geeft oprechte, doelgerichte en opbouwende feedback
- › geeft feedback die verwijst naar factoren waaraan leerlingen iets kunnen veranderen
- › leert leerlingen dat het leuk is een uitdaging aan te gaan en te zoeken naar passende leerstrategieën (dus om te leren)
- › geeft de leerlingen gelegenheid om fouten te maken en om van hun fouten te leren
- › geeft feedback op getoonde zelfstandigheid en kwaliteit samenwerken

Competentie

De leraar:

- › heeft positieve en hoge verwachtingen en spreekt die ook uit
- › heeft vertrouwen in de capaciteiten en groei van de leerlingen
- › kent, gaat uit en maakt gebruik van de kwaliteiten, talenten en specifieke interesses van leerlingen
- › zorgt voor een goede match tussen uitdagingen en ervaren bekwaamheden - leerlingen hebben uitdaging nodig om betrokken te blijven op de leertaak, waardoor flow ontstaat
- › bevordert de flow door uitdagende taken te bieden, duidelijke doelen te stellen
- › geeft snelle, positieve, informatieve en inhoudelijke feedback op de voortgang van de activiteit te geven
- › biedt keuzes aan
- › stimuleert actief meedenken en meedoen

Algemeen

De leraar:

- › ziet de pedagogische omgang van leraren met hun leerlingen als de kern van het werk; het soort omgang dat grote persoonlijke openheid en moreel bewustzijn vraagt en de wil om verantwoordelijk te willen zijn voor het welbevinden en de groei van de leerlingen
- › Verbondenheid en verantwoordelijkheid zijn daarbij zowel dé voorwaarden als de opdracht om te komen tot welbevinden, betrokkenheid en een optimale ontwikkeling en goede resultaten bij kinderen.
- › bekijkt wat die (anders) kan (gaan) doen om een bepaalde situatie te veranderen of om het gedrag van een kind te veranderen
- › spreekt kinderen zoveel mogelijk aan vanuit bemoediging
- › reflecteert kritisch op eigen gedrag, houding, handelen en opvattingen
- › neemt volledig verantwoordelijkheid nemen voor het eigen handelen en attribueert niet extern
- › zorgt dat die diens handelen altijd en overal kan verantwoorden (legitimatie)